

210. godišnjica rođenja Karlovčanke Dragojle Jarnević

Dragojla Karolina Jarnević, ilirka, pjesnikinja, spisateljica, učiteljica te jedna od osebujnijih žena 19. stoljeća, rođena je u Karlovcu, 4. siječnja 1812. godine, u mnogočlanoj obitelji karlovačkog trgovca željeznom robom Janka Jarnevića i Ane, rođene Mlinac. Pučku školu na njemačkom jeziku polazila je u Karlovcu, a od 13. godine je samouka. U domu je naučila različite vještine, ponajprije "rukodjel", tj. krojački zanat. Preko dana čuva djecu svoje sestre Jule, udane Peterle. Utjehu i zaborav traži u knjigama te kradomice, dok joj "se oči ne zasuze", noću čita knjige koje je od svojih obožavatelja dobila njezina sestra. Duboki unutarnji nemir tjera je da započinje pisati stihove na njemačkom jeziku još kao mlada djevojka. Tako je prvu pjesmu nasloвила "Fantasien eines gequälten Herzens".

Nakon školovanja u rodnom gradu, u svibnju 1839. odlazi u Graz gdje je usavršila krojački zanat. Tamo susreće istaknutog preporodnog pjesnika Ivana Trnskog koji ju je ubrzo pridobio za ilirski pokret te je u Grazu upoznala i zavoljela domovinu, kao i naučila govoriti i pisati hrvatski jezik. Kako je od ranog je djetinjstva voljela prirodu, ranim je jutrima šetala preko brda Schlossberg, gdje se nalazi stara tvrđava. Tu je otkrila stihove nepoznatog pjesnika na hrvatskom jeziku. Zanimjela se domoljubljem i odgovorila riječima:

*Ilirkinja je ovdje jedna,
Koja jezik ovaj razmi,
Premda ona tebe ne zna,
Vendar joj je kruto drago,
Da je našla ovdje reči,
Koim serce svoje leči.
Ilirkinja iz Karlovca*

U Grazu nastaje i njezina prva pjesma na hrvatskom narodnom jeziku "Želja za domovinom". Objavljena je u listu "Danica" 3. kolovoza 1839. godine.

U to je vrijeme radila po plemićkim dvorovima u Grazu, Trstu i Veneciji kao odgojiteljica. U Hrvatsku se vraća u kolovozu 1840. godine. Po povratku ponovno stanuje u maloj uglovnici na uglu Gajeve i Rešetarske ulice (danas Ulica Dragojle Jarnević, kućni broj 2), između Gajeve ulice kod kupskog mosta i Domagojeve ulice koja vodi na Gazu. Živi i radi u skromnoj, tavanskoj sobici. Preko dana šije i kuha za svoju mnogočlanu obitelj, prima ugledne goste, a noću piše...

Književni joj je opus neobično bogat i raznolik. Skoro da i nema književne vrste u kojoj se nije okušala. Osim književnih kritika, pisala je i pjesme, pripovijetke, drame, romane, memoare i dnevničke zapise, a pomalo je i prevodila s njemačkog. Napisala je oko stotinu pjesama. Objavila ih je svega dvanaest, ponajviše u časopisu "Danica". U pjesmama joj se javljaju dva osnovna motiva – ljubav prema domovini i ljubav prema dragom. Unosila je u pjesništvo mnoge nove, originalne elemente. U preporodno doba njezina je uloga bila važna za daljnju afirmaciju kraće umjetničke proze. Uz nekoliko pisaca, kao što su Janko Jurković i Adolf Veber, među prvima je uvela "učinjeno psihološko crtanje". Njezin se pripovjedački model temeljio na miješanju romantičarskih fabularnih uzoraka i globalne prosvjetiteljske pouke s protorealističkim psihološkim motivacijskim sustavom.

Najviše uspjeha imala je s pripovijetkama (pripoviestima). Sveukupno ih je napisala petnaest i sve su bile objavljene. Kruna njezina stvaralaštva je knjiga "Domorodne poviesti", u izdanju poznatog karlovačkog štampara N. Prettnera. Knjigu izdaje o vlastitom trošku u Karlovcu 1843. godine. Donosi joj slavu najveće i najbolje ilirske spisateljice. Njezin najpoznatiji roman "Dva pira" izlazio je u nizu nastavaka (njih 108) u feljtonu Deželićeva političkog dnevnika "Domobran" 1864. godine. Bio je vrlo realističan i životan te ju uvrštava među začetnike modernog hrvatskog romanopisanja. Tek je 2015. godine, nakon 150 godina, objavljen u

objedinjenom izdanju. Pisala je i drame. Voljela je kazalište još od mladih dana, čak je i amaterski glumila. Potaknuta natječajem, koji je raspisao državni odbor, ona piše dvije drame – "Veroniku Desinićevu" i "Mariju, kraljicu Ugarsku" (ili "Duvna") – koje su se izgubile (u dotjerivanju i vraćanju). Piše i svoje najveće, najzrelije, te možda i najpoznatije djelo "Dnevnik" (Tagebuch). Na više od tisuću stranica velikog formata Dragojla je obradila cijeli svoj život. Kontinuirano ga je pisala od svoje 21. godine. Razdoblje od rođenja do 1833. godine obradila je retrospektivno. Sitnim rukopisom iskreno je dokumentirala svoje misli, osjećaje, slabosti i klonuća te je unosila svoje doživljaje i svoja zapažanja o ljudima i političkim prilikama. Ovaj dnevnik pokriva razdoblje od 1833. do 1874. godine, a u cijelosti je objavljen tek 2000. godine. Pripremila ga je i komentarima popratila Irena Lukšić.

Svoje radove najčešće objavljuje na stranicama raznih časopisa: Gajeve "Danice", Vrazovih "Kola", Schallovog "Pilgera", u "Nevenu", "Glasonoši", "Obzoru", "Smilju", "Napretku", "Leptiru", "Dragoljubu", "Naše gore listu", "Hrvatskom sokolu"...

Dragojla je pripadala najuglednijim sudionicima hrvatskog narodnog preporoda te je na glasovitom letku, litografiji, "Muževi ilirske dobe", među preporodnim velikanima, otisnut i njezin lik. Još je samo jedna žena na tom letku, operna pjevačica, primadona, Sidonija Erdödy (udana Rubido). Dragojlin lik može se pronaći i na svečanom zastoru "Hrvatski narodni preporod" Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, koji je oslikao Vlaho Bukovac 1898. godine. Potkraj života, potaknuta izlaženjem dječjeg lista "Smilje", piše i nekoliko radova za najmlađe: "Pepelari", "Poštena djeca" (pedagoška priča u stilu Dickensa), "Sirote" (podsjeća na Pepeljugu, radi se o dva siročića – Vlatki i Živki) i "Mudre izreke" (izlaze u Smilju broj 6. za 1875. godinu, u trenutku kada Dragojla umire).

Dragojlin književni opus daleko je opsežniji i raznovrsniji od publiciranog. Najveći dio vjerojatno je zauvijek izgubljen, ali još se u nedostatno istraženim fundusima mnogih ustanova može pronaći ponešto iz pisane ostavštine ove osebuje Karlovčanke. Ponekad se potpisivala kao Dragoila J...ćeva, zatim kao Ilirkinja iz Karlovca, Il. iz K., Drag. Jarnj. te Drag. Jarnevićeva. Zanimljivo je da je imala disleksiju.

Bila je začetnica planinarstva i alpinizma u Hrvatskoj. Iako lošeg zdravlja uspela se na Martinščak kraj Karlovca 1836. godine, a 1843. alpinistički je ispenjala južnu stijenu Okića. Imala je tada 31 godinu. U spomen na taj poduhvat obnovljena je staza tog uspona i nosi njezino ime.

Nakon niza političkih previranja, umjesto slobode došao je Bachov apsolutizam koji guši svaku slobodnu riječ i brani već stečena prava hrvatskog naroda. Razočarana u političkoj borbi, traži smisao u pisanju i pedagoškom radu, te sudjeluje u osnivanju škole za djevojke u Karlovcu. Postepeno se u potpunosti posvećuje pedagoškom radu, posjećuje škole, drži predavanja, piše priče za djecu...

Uskoro odlazi na selo. Na području Pribića i Krašića trinaest godina živi u siromaštvu u nekoj potleušici te poučava seljačku djecu čitanju, pisanju i računanju.

U Karlovac se po drugi put vraća u jesen 1866. godine. Nastanjuje se kod svoje druge sestre, udane za pekara Cesarca, u današnjoj Šimunićevoj ulici broj 3.

Dragojla je bila lošeg zdravlje (živjela je svega 63 godine). U mladosti pati od noćnog mokrenja, bolova u prsima i u području srca, a zatim i od reume. Sve to imalo je utjecaj i na psihičko stanje. Usprkos svemu bila je vrlo odvažna, borbena, neustrašiva, revolucionarna, neustrašivi borac za prava svoga naroda, ali i za pravo za bolje obrazovanje djevojčica i emancipaciju žena. Bila je odgojiteljica, guvernanta, učiteljica, hrvatska književnica i pedagoška savjetnica, a smatra se i jednim od najistaknutijih ženskih likova hrvatske književnosti i kulture 19. stoljeća.

Dragojla Jarnević preminula je u Karlovcu, 12. ožujka 1875. godine. Pokopana je na Gradskom groblju Dubovac.